



InfoGozd - Skrbno z gozdom

Št. 8, letnik 6 (2025)

Naslov

InfoGOZD – Skrbno z gozdom

Datum objave spletne publikacije

29. avgust 2025

Založnik

Gozdarski inštitut Slovenije,
Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
Telefon: +386 (0)1 200 78 17

Odgovorni urednik

Matevž Triplat

Odgovorna oseba

dr. Nike Krajnc

Tehnični urednik

Vasja Kavčič



ISSN številka

2738-5035

<https://wcm.gozdis.si/>

Vsebina

Droni in multispektralne kamere za spremljanje zdravja gozdov	4
Nove prikolice Farmtech Fortex	14
Zbirka primerov dobrih praks karijerne orientacije v gozdarstvu	18
Heliskid - modul za gašenje požarov na nedostopnih gorskih predelih	22

Droni in multispektralne kamere za spremljanje zdravja gozdov

Francesca Giannetti, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah; Skupni laboratorij ForTech; Bluebiloba start-up innovativa s.r.l.

Yamuna Giambastiani, Skupni laboratorij ForTech; Bluebiloba start-up innovativa s.r.l.

Lorenzo Massai, Skupni laboratorij ForTech; Bluebiloba start-up innovativa s.r.l.

Patrizia Rossi, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah

Solaria Anzillotti, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah

Livia Passarino, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah

Giuliano Secchi, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah

Davide Travaglini, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah; Skupni laboratorij ForTech (Laboratorio Congiunto ForTech)

Gherardo Chirici, Oddelek za kmetijske, živilske, okoljske in gozdarske znanosti in tehnologije (DAGRI), Univerza v Firencah; Skupni laboratorij ForTech (Laboratorio Congiunto ForTech)

Objavljeno na spletu 11.08.2025 (<https://doi.org/10.20315/IG.2025.0037>)



Spremljanje stanja gozdov je bistvenega pomena za ocenjevanje in ohranjanje zdravja gozdnih ekosistemov, posebej v povezavi s podnebnimi spremembami. Dosedanje raziskovalne metode so omejene s subjektivnostjo ocene in opazovanja, logistično zapletenostjo in visokimi stroški. Daljinsko zaznavanje ponuja učinkovitejšo alternativo. Med tehnologijami daljinskega zaznavanja so se kot posebej učinkoviti izkazali brezpilotni letalniki (v nadaljevanju droni) (angleško Unmanned Aerial Vehicle – UAV), opremljeni z multispektralnimi kamerami. Takšni droni zagotavljajo visoko ločljive, stroškovno učinkovite in prilagodljive rešitve za spremljanje stanja gozdov, saj zajemajo podrobne podatke v različnih spektrih (pri različnih valovnih dolžinah) elektromagnetnega valovanja (EMV). To omogoča natančno prepoznavanje stresa in poškodb vegetacije, kar omogoča pravočasne in ciljno usmerjene ukrepe. Projekt GO-SURF je pokazal, da postajajo droni z multispektralnimi senzorji nepogrešljivo orodje za trajnostno upravljanje gozdov.

Spremljanje zdravja gozdov je proces, namenjen ocenjevanju zdravja gozdov (Trumbore et al. 2015). Spremljanje vključuje opazovanje in beleženje različnih kazalnikov kot so stopnja osutosti, prisotnost bolezni ali škodljivcev ter drugi znaki stresa. Glavni cilj spremljanja zdravja gozdov je pravočasno zaznavanje morebitnih sprememb, da se lahko pravočasno sprejme ukrepe za zmanjšanje škode in ohranitev zdravja gozdnih ekosistemov (Ecke et al. 2022).

Vzpostavitev sistemov spremljanja zdravja gozdov je posebej pomembna v kontekstu podnebnih sprememb, kjer vegetacija vse bolj doživlja učinke stresa z izgubo fotosintetske aktivnosti (Puletti et al. 2019) in kjer imajo izjemni dogodki kot so požari in gradacije žuželk (Kautz et al. 2024) ter drugi patogeni vse večji vpliv. Zato postaja vse pomembnejša vzpostavitev spremljanja zdravja gozdov z namenom blaženja možnih težav v gozdnih sestojih in pravočasnega posredovanja za vsakega upravljalca gozda.

V Italiji in Evropi se spremljanje zdravja gozdov na lokalni, regionalni in globalni ravni z uporabo standardnih kazalnikov, temelječih na strokovni oceni usposobljenih oseb na terenu, ki na primer ugotavljajo stopnjo osutosti krošenj, izvaja že več desetletij (Canullo et al. 2012). Ta omrežja spremljanj nam zagotavljajo poenoten okvir za ocenjevanje stanja zdravja gozdov, vendar na omejenem številu vzorčnih ploskev. To omogoča spremljanje na nacionalni ravni, vendar ni v skladu s potrebami upravljalcev gozdov. Javni in zasebni upravljalci gozdov se v svojih sestojih vse pogosteje soočajo z vplivom motenj na gozd. Kot je bilo že prej omenjeno, je uvedba sistemov spremljanja zdravja gozdov ključnega pomena za hitro prepoznavanje morebitnih težav in pravočasno ukrepanje za njihovo omejitev.

Klasične terenske raziskave so lahko zelo negotove, ker je njihova kvaliteta odvisna od izkušenosti in natančnosti ter subjektivnosti zaznavanja opazovalca. Zato so za standardizirano in optimalno izvajanje raziskav potrebna posebna usposabljanja (v obliki tečajev). Take raziskave so tudi logistično zahtevne in drage, zato so izvedljive le na ravni sestoja ali posamezne parcele. To je razlog za uveljavitev daljinskega zaznavanja kot del spremljanja zdravja gozdov. Daljinsko zaznavanje omogoča objektivno, kvantitativno in ponovljivo pridobivanje kazalnikov zdravja gozdov na različnih prostorskih enotah (Lambert et al. 2013; Ecke et al. 2024).

Satelitsko daljinsko zaznavanje je še vedno prevladujoče v raziskavah in v uporabi pri spremljanju zdravja gozdov. Javno dostopni multispektralni podatki, kot so Landsat, MODIS in Sentinel-2 omogočajo veliko površinsko spremljanje zahvaljujoč se veliki časovni in prostorski ločljivosti, ki pogosto zadostuje za prepoznavanje motenj (Francini and Chirici 2022). Kakorkoli, v nekaterih raziskavah je bilo poudarjeno, da satelitom pri spremljanju lahko predstavljajo težave na primer oblaki (Gianetti et al. 2021), ki lahko zakrijejo del površja. Zaradi tega je na nekaterih območjih, kot so gorata območja Alp in Apeninov, vzpostavitev sistemov zgodnjega opozarjanja zahtevna. Te pomanjkljivosti so nezdružljive s hitrimi spremembami v gozdu, povzročenimi z biotskimi ali abiotskimi dejavniki. Težavo bi lahko odpravili z uporabo letal, saj letijo pod oblaki (Ecke et al. 2024). V praksi se zaradi visokih stroškov in logističnih omejitev letala uporabi le na velikih površinah, enkrat ali dvakrat letno. Posledično niso primerna za zgodnje prepoznavanje stresa (Ecke et al. 2024).

Zaradi navedenih razlogov so brezpilotna letala vse bolj v uporabi vendar ne kot konkurenca, temveč kot dopolnilo obstoječim tehnologijam opazovanja površja (Ecke et al. 2024). V okviru operativne skupine GO-SURF so bili droni, opremljeni z multispektralnimi kamerami, uporabljeni za kartiranje stresa v gozdnih sestojih. Droni v primerjavi s sateliti in letali pokrivajo manjša območja, vendar zagotavljajo boljšo prostorsko ločljivost površja, ki lahko doseže red centimetra. Prav tako so zelo učinkoviti iz vidika stroškov, prilagodljivosti in še posebej pogostosti snemanj, ki je lahko zelo velika, saj je odvisna le od upravljalca.

Območje, ki ga je mogoče pokriti z droni je od enega do več sto ha v enem letu. Na površino pokritosti vplivajo predvsem vrsta drona, tehnologija pogona, vrsta kamere, teren in dostopnost območja. Prav tako je kot omejitven dejavnik za pokritost potrebno upoštevati predpise o delovanju dronov. Nova evropska uredba dovoljuje letenje na višini 120 metrov nad tlemi z varnostno razdaljo 500 metrov, kar najzmogljivejšim dronom omogoča pokrivanje 10 do 20 ha s posameznim preletom.

Poleg dronov je za vzpostavitev sistema spremljanja zdravja gozdov pomemben tudi senzor na njem. Na trgu je na voljo veliko multispektralnih kamer. Te kamere so zahvaljujoč sposobnosti zajemanja različnih valovnih dolžin elektromagnetnega valovanja uporabne za kartiranje različnih vrst stresa v gozdu (Barzagli et al. 2018; Zhang et al. 2019; Ecke et al. 2022).

Kljub temu se je zaradi velike raznolikosti kamer, ki so na voljo na trgu in različnih vegetacijskih indeksov, ki jih je mogoče iz njih pridobiti, težko usmerjati po nenehno razvijajočem se področju raziskav in tehničnega napredka. Zato je namen tega članka na podlagi rezultatov projekta EIP-AGRI GO-SURF in ob upoštevanju mednarodne literature zagotoviti pregled vegetacijskih indeksov, ki so uporabni za kartiranje stresa v gozdu, pregled nekaterih kamer, ki so na voljo na trgu, in najpreprostejših ter najobetavnejših tehnik obdelave podatkov v želji ponuditi koristne informacije tehnikom, ki se ukvarjajo s spremljanjem gozdov.

Multispektralne kamere in vegetacijski indeksi

Multispektralne kamere so napredne naprave, ki zajemajo vizualne informacije v različnih spektrih elektromagnetnega valovanja. Ti lahko vključujejo vidni spekter in bližnjo infrardečo svetlobo (NIR), v nekaterih primerih pa rdeči rob (angleško Red edge). Z zaznavanjem različnih valovnih dolžin multispektralne kamere zagotavljajo podrobne podatke, ki jih je mogoče uporabiti za analizo različnih lastnosti vegetacije, tal in gozda. Zaradi zmožnosti pridobivanja informacij v infrardečem spektru je mogoče raziskati fotosintetsko aktivnost rastlin, oceniti zdravje dreves in ugotoviti prisotnost bolezni

ali druge vrste stresa. Tako kot kamere v vidnem spektru jih je mogoče uporabiti za fotogrametrično zajemanje. To omogoča ne zgolj pridobivanje 2D podatkov (multispektralni ortomozaik), temveč tudi 3D podatkov, kot so oblaki točk in digitalni modeli površja, uporabnih za analizo strukture gozda (Barzagli et al. 2018; Giannetti et al. 2020).

Glavna prednost multispektralnih kamer je, kot je bilo že prej omenjeno, sposobnost zajemanja slik v različnih valovnih dolžinah spektra elektromagnetnega valovanja. To uporabnikom omogoča prepoznavanje razlik v vegetaciji glede na vsebnosti klorofila. Tako lahko dobljeni podatki hitro pokažejo prisotnost stresa, bolezni ali patogenov. Zaradi zmožnosti pridobivanja informacij po različnih valovnih dolžinah jih je mogoče enostavno uporabiti za izpeljavo različnih vegetacijskih indeksov s preprostimi matematičnimi operacijami med slikami, posnetimi v različnih spektrih tudi z uporabo običajnih aplikacij GIS (geografski informacijski sistemi), kot je to mogoče v aplikaciji QField z uporabo funkcij rastrskega kalkulatorja.

Med vegetacijskimi indeksi, ki jih je mogoče izračunati na podlagi podatkov, zajetih s trenutno razpoložljivimi multispektralnimi kamerami, so v preglednici 1 navedeni najobetavnejši za spremljanje stresa v gozdnih okoljih.

Preglednica 1: Vegetacijski indeksi, uporabni za spremljanje gozdov, ki jih je mogoče izračunati iz podatkov, pridobljenih z multispektralnimi kamerami.

Vegetacijski indeks	Formula
NDVI (normalizirana razlika vegetacijskega indeksa)	$NDVI = \frac{NIR - Red}{NIR + Red}$
NDRE (normalizirana razlika rdečega robu)	$NDRE = \frac{NIR - RedEdge}{NIR + RedEdge}$
GNDVI (zeleni normalizirani indeks razlike vegetacije)	$GNDVI = \frac{NIR - Green}{NIR + Green}$
LCI (indeks listnega klorofila)	$LCI = \frac{RedEdge - Red}{RedEdge + Red}$
SAVI (vegetacijski indeks prilagojen tlom)	$SAVI = \frac{(1+L)(NIR - Red)}{NIR + Red + L}$ kjer je L konstanta, odvisna od razmer v tleh (običajno $L = 0,5$)
OSAVI (optimizirani vegetacijski indeks prilagojen tlom)	$OSAVI = \frac{(NIR - Red)}{NIR + Red + 0.16}$
MCARI (modificiran indeks razmerja absorpcije klorofila)	$MCARI = \frac{(RedEdge - Red) - 0.2 \times (RedEdge - Green)}{RedEdge + Red}$
CIRE (indeks klorofila rdeči rob)	$CIRE = \frac{NIR}{RedEdge} - 1$
EVI (izboljšani vegetacijski indeks)	$EVI = 2.5 \times \frac{NIR - Red}{NIR + 6 \times Red - 7.5 \times Blu + 1}$
VARI (vidni atmosfersko odporni indeks)	$VARI = \frac{Green - Red}{Green + Red - Blu}$

Indeks NDVI (Normalized Difference Vegetation Index) je verjetno najbolj razširjen indeks za spremljanje zdravja rastlin. Njegova nagnjenost k nasičenosti v določenih primerih ovira zgodnje odkrivanje stresa v gozdovih. Indeks temelji na dejstvu, da klorofil v živih rastlinah močno odbija bližnjo infrardečo svetlobo (NIR) in absorbira rdečo svetlobo. Visoke vrednosti NDVI (blizu 1) kažejo na gosto in zdravo vegetacijo, medtem ko nižje vrednosti (pod 0,7) kažejo na stres. Vrednosti pod 0,6 kažejo na odmiranje rastlin. Nasprotno pa je na podlagi izkušenj iz projekta GO-SURF in pregleda literature v okviru gojenja topola (Chianucci et al. 2021) NDVI morda najmanj natančen indeks za zaznavanje stresa.

GNDVI (Green Normalized Difference Vegetation Index) je na primer bolj občutljiv zgodnji kazalnik stresa. Podoben je indeksu NDVI, vendar za normalizacijo s spektrom NIR namesto rdečega uporablja zeleni del spektra. Zaradi tega je ta indeks uporaben za spremljanje rastlin z veliko gostoto listov in prepoznavanje vodnega stresa. To omogoča zgodnje opozarjanje na stres (Raddi et al. 2021). Za ocenjevanje vsebnosti klorofila je primeren indeks LCI (Leaf Chlorophyll Index). Zelo je občutljiv na prisotnost klorofila v listih (Gallardo-Salazar et al. 2023). Klorofil absorbira rdečo svetlobo in odbija svetlobo rdečega roba. Ravno zato je ta indeks uporaben za neposredno oceno vsebnosti klorofila, ki je kazalnik fotosintetske aktivnosti rastline. Podobno je indeks CIRE (Chlorophyll Index Red Edge) še bolj povezan s hranili v rastlinah (Kleinsmann et al. 2023).

NDRE (Normalized Difference Red Edge) je posebej uporabna pri prepoznavanju stresa rastlin v delih krošenj. Rdeči rob je zelo občutljiv na spremembe v strukturi listov in vsebnosti klorofila. To omogoča zaznavanje že majhnih odstopanj (Minařík and Langhammer 2016). Uporaben je za prepoznavanje z boleznimi prizadetih rastlin in rastlin, ki jim primanjkuje hranil, še preden je to opazno s prostim očesom. Indeks MCARI (Modified Chlorophyll Absorption Ratio Index) je zasnovan tako, da je manj občutljiv na spremembe v tleh. Tako ima večjo sposobnost zaznavanja stresa rastlin v heterogenih okoljih z izpostavljenimi tlemi (Zou et al. 2019). EVI (Enhanced Vegetation Index) pri ocenjevanju fotosintetske aktivnosti in vitalnosti vegetacije izboljša občutljivost na območjih z visoko gostoto vegetacije. V primerjavi z NDVI zmanjša atmosferske in talne motnje. Indeks VARI (Visible Atmospherically Resistant Index) se lahko uporablja za spremljanje vegetacije samo z uporabo delov vidnega spektra. Zato je uporaben v razmerah, ko pasovi NIR niso na voljo, na primer pri kamerah RGB.

Droni in multispektralne kamere na trgu

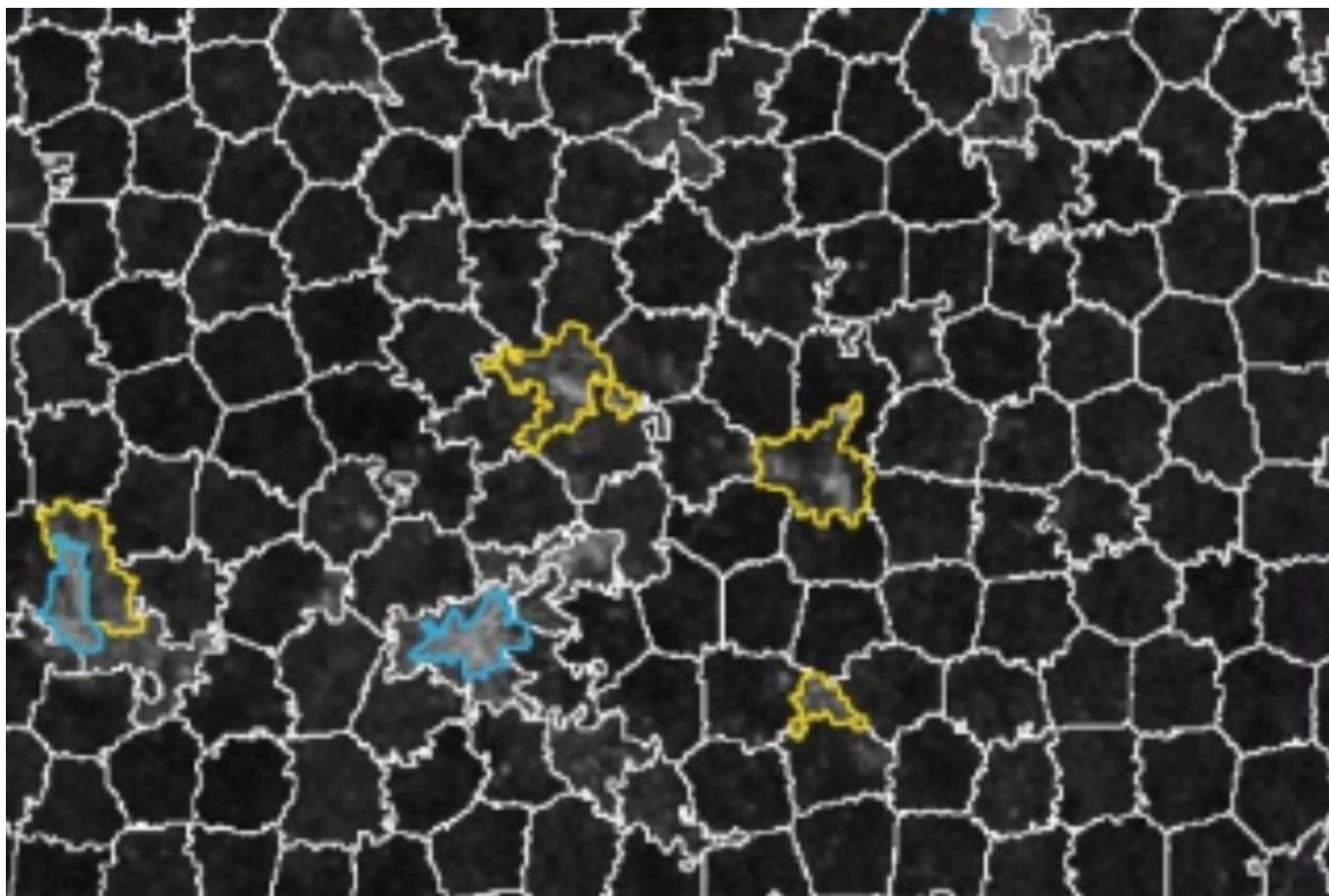
Med droni z integriranimi multispektralnimi senzorji je DJI Mavic 3M tak, ki združuje 20 MP RGB kamero in štiri 5 MP multispektralne kamere, ki zajemajo zelen ($560 \text{ nm} \pm 16 \text{ nm}$), rdeč ($650 \text{ nm} \pm 16 \text{ nm}$), rdeči rob ($730 \pm 16 \text{ nm}$), in NIR ($860 \text{ nm} \pm 26 \text{ nm}$) del spektra skupaj z vgrajenim senzorjem svetlobe. Ta nastavev zajema sončno obsevanje, kar omogoča naknadno obdelavo in kompenzacijo morebitnih svetlobnih nihanj na slikah. Proizvajalec trdi, da leti avtonomno 43 minut in v enem letu pokrije dva km² površine. Dron je na voljo tudi skupaj z modulom RTK, ki zagotavlja georeferenciranje raziskave z visoko natančnostjo.

Dron, prav tako podjetja DJI, ima vgrajen senzor P4 Multispectral. Opremljen je s šestimi različnimi 2,08 MP kamerami. Ena je RGB, pet pa je multispektralnih kamer, ki zajemajo v modrem ($450 \pm 16 \text{ nm}$), zelenem ($560 \pm 16 \text{ nm}$), rdečem ($650 \pm 16 \text{ nm}$), rdečem robu ($730 \pm 16 \text{ nm}$) in skoraj infrardečem ($840 \pm 26 \text{ nm}$) delu spektra. Tudi ta dron je opremljen s svetlobnim senzorjem in modulom RTK, ki omogočata korelacijo svetlobe na sliki in natančno georeferenciranje raziskave. Proizvajalec navaja, da avtonomno leti 27 minut in da njegovo operativno območje v enem letu

obsega največ 0,63 km². V nedavni študiji v Nemčiji (Ecke et al. 2024) je bil ta dron uporabljen za pridobitev multispektralnih posnetkov visoke ločljivosti 235 različnih obsežnih območij za spremljanje gozdov (ploskve ICP ravni I), ki so bile v triletnem obdobju spremljanja (2020-2022) razporejene na Bavarskem. Kljub heterogeno razporejenim podatkom, pridobljenim skozi daljše časovno obdobje, v različnih vremenskih in svetlobnih razmerah, v gozdovih z raznoliko sestavo, razprostrirajočih se na velikem študijskem območju, članek prikazuje, kako je bilo mogoče z uporabo tehnike EfficientNet CNN arhitekture razvrstiti pet drevesnih vrst na ravni rodu, odmrla drevesa in zdravstveno stanje glavnih drevesnih vrst v 14 različnih razredov. Članek poudarja, da ta metodologija spremljanja bistveno zmanjša stroške in čas pridobivanja podatkov na terenu ter omogoča standardizacijo podatkov.

Med kamerami, ki se jih lahko namesti na različne vrste dronov kot so DJI Matrice 300, Wingtra OneGen II in senseFly eBeeX je ena izmed najučinkovitejših (pa tudi najdražjih) kamera MicaSense RedEdge-MX. Ta kamera slike zajema v modrem (475 nm $\pm$ 20 nm), zelenem (560 nm $\pm$ 20 nm), rdečem (668 nm $\pm$ 10 nm), rdečem robu (717 nm $\pm$ 10 nm) in bližnjem infrardečem (840 nm $\pm$ 40 nm) delu spektra. To ji omogoča veliko spektralno natančnost in konsistenco, zato je idealna za analizo gozdne vegetacije. Opremljena je s svetlobnim senzorjem in odbojno ploščo za kalibracijo, ki jo je potrebno zajeti ob vzletu in pristanku drona.

Kamera MicaSense RedEdge-MX je bila preizkušena tudi v projektu GO-SURF, kjer je bila uporabljena za zajemanje slik na različnih območjih v Toskani. Uporabljena je bila na dronu One Gen II. Obdelava slik s tehnikami segmentacije na podlagi metode „Simple Linear Iterative Clustering (SLIC)“ (Achanta et al. 2012) je z določitvijo pragov stresa omogočila prepoznavanje odmrlih in propadajočih rastlin. SLIC je algoritem, ki se uporablja za segmentacijo slik, zlasti za ustvarjanje superpikslov – skupin sosednjih pikslov s podobnimi lastnostmi, ki poenostavijo analizo slik, saj zmanjšajo število elementov, ki jih je potrebno upoštevati, ohranijo pa večino pomembnih informacij. V projektu GO-SURF so bile slike obdelane s fotogrametrično programsko opremo Metashape Agisoft v različnih delih spektra (moder, zelen, rdeč, rdeči rob, NIR). Slike so bile uvožene v programsko opremo R-Cran z uporabo različnih paketov za obdelavo za inicializacijo algoritma. Med inicializacijo algoritma po sliki enakomerno razporedi središča superpikslov. Ta središča so izbrana tako, da enakomerno pokrivajo celotno sliko. Vsak piksel na sliki je nato dodeljen najbližjemu središču superpiksla na podlagi kombinirane razdalje (prostor in barva). Kombinirana razdalja upošteva prostorske koordinate in barvne vrednosti (CIELAB). Algoritem se ponavlja, dokler ne segmentira posameznih krošenj. Ta algoritem se lahko uporablja tudi za programsko opremo kot je SAGA GIS. Testi, opravljeni v okviru projekta GO-SURF so pokazali, da segmentacija gozda deluje zelo dobro tudi ob uporabi samo rdečega dela spektra. Zdi se, da je ta del spektra najbolj občutljiv na prepoznavanje posameznih krošenj ali delov krošenj s podobno fotosintetsko aktivnostjo. Metoda segmentacije zmanjša čas v primerjavi s kompleksnimi metodami in natančno zazna posamezne krošnje ali dele krošenj z različno fotosintetsko aktivnostjo, kot so odmrli ali propadajoči deli krošenj. Vendar za razvrstitev različnih razredov propadanja je potrebno iz poligonov, ki jih je ustvaril SLIC izluščiti vegetacijske indekse in kalibrirati pragove za prepoznavanje odmrlih rastlin. Tako se za vsak superpiksel uporabijo pragovi za vegetacijske indekse, da se superpiksli razvrstijo med zdrave, tiste v stresu ali med odmrle rastline. Prednost te metode je, da segmentacija superpikslov zmanjša število enot za analizo, kar naredi analizo hitrejšo in učinkovitejšo. Poleg tega superpiksli običajno sledijo naravnim obrisom rastlin, kar izboljša natančnost klasifikacije v primerjavi z metodo z enim pikslom.



Slika 1: Prepoznavanje superpikslov z belimi obrisi, zaznavanje osutosti krošnje z rumenimi obrisi in odmrli deli krošnje obrisani z modro.

Uporaba superpikslov SLIC na posnetkih, posnetih z droni, predstavlja napredno tehniko prepoznavanja in spremljanja odmrlih dreves. S segmentacijo slik na homogena območja in uporabo pragov za vegetacijske indekse je mogoče pridobiti natančne karte problematičnih območij, kar omogoča pravočasne in ciljno usmerjene ukrepe.

Med multispektralnimi kamerami na trgu, ki so cenejše od prej omenjenih, so Parrot Sequoia, Sentra Double 4K, Mapir Survey3 in Mapir Survey2. Vse te kamere, tako kot druge, zajemajo multispektralne informacije v rdečem, modrem, zelenem in NIR delu spektra, ne pa tudi v rdečem robu. Zaradi tega so manj učinkovite pri izračunu nekaterih prej omenjenih indeksov.

Sklepi

Nemogoče je imeti popoln pregled vseh kamer, ki so na voljo na trgu. Zato se je na podlagi izkušenj smiselno osredotočiti na kamere, ki omogočajo izračun različnih vegetacijskih indeksov, kar lahko prispeva h kartiranju morebitne škode. Zelo pomembno je namreč, da ob nastali škodi ukrepamo čim prej. Kljub nekaterim omejitvam droni, opremljeni z multispektralnimi kamerami, predstavljajo močno in vsestransko orodje za spremljanje stanja gozdov. Primer je projekt GO-SURF, ki to že uporablja v

Italiji. Pričakovati je, da bodo zaradi nadaljnjega tehnološkega razvoja in vse večje dostopnosti dronov ta orodja postala vse pogostejša in pomembnejša pri trajnostnem gospodarjenju z gozdovi.

Zahvala

Ta prispevek je nastal v okviru projekta FOREST4EU, ki je financiran iz programa Evropske unije za raziskave in inovacije Obzorje Evropa v okviru sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev št. 101086216.

Prevod

Matevž Triplat, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Žiga Lukančič, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Viri in literatura:

Achanta R., Shaji A., Smith K., Lucchi A., Fua P., Süssstrunk S. 2012. SLIC Superpixels Compared to State-of-the-Art Superpixel Methods. IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 34, no. 11, pp. 2274-2282, Nov. 2012, doi: 10.1109/TPAMI.2012.120.

Barzagli A., Nocentini S., Del Perugia B., Travaglini D., Giannetti F., Zolli C., Carrara S., Nerli M., Rossi P., Barbati A., Ferrari B., Tomao A., Lasserre B., Santopuoli G., Marchetti M., Balsi M., Chirici G. 2018. L'utilizzo del telerilevamento a supporto della gestione forestale sostenibile. Primi risultati del progetto Fresh Life Demonstrating Remote Sensing Integration in Sustainable Forest Management (Life14_ENV/IT/000414). L'Italia For E Mont 73:169-194. <https://doi.org/10.4129/ifm.2018.4.5.03>

Canullo R., Allegrini M.C., Campetella G. 2012. Manuale nazionale di riferimento per la raccolta dei dati di vegetazione nella rete italiana CONECOFOR LII (Programma per il controllo degli ecosistemi forestali - UNECE, ICP Forests). Braun-Blanquetia, 48:5-65

Chianucci F., Puletti N., Grotti M., et al (2021) Influence of image pixel resolution on canopy cover estimation in poplar plantations from field , aerial and satellite optical imagery. Ann Silv Res 46:8-13

Chianucci F., Puletti N., Grotti M., Bisaglia C., Giannetti F., Romano E., Brambilla M., Cabassi G., Mattioli W., Bajocco S., Li L., Corona P., Chirici G., Tattoni C. 2021. Influence of image pixel resolution on canopy cover estimation in poplar plantations from field , aerial and satellite optical imagery. Ann Silv Res 46:8-13

Ecke S., Dempewolf J., Frey J., Schwaller A., Endres E., Klemmt H.J., Tiede D., Seifert T. 2022. UAV-Based Forest Health Monitoring: A Systematic Review. *Remote Sens* 14:1–45. <https://doi.org/10.3390/rs14133205>

Ecke S., Stehr F., Frey J., Tiede D., Dempewolf J., Klemmt H.J., Endres E., Seifert T. 2024. Towards operational UAV-based forest health monitoring: Species identification and crown condition assessment by means of deep learning. *Comput Electron Agric* 219:108785. <https://doi.org/10.1016/j.compag.2024.108785>

Francini S., Chirici G. 2022. A Sentinel-2 derived dataset of forest disturbances occurred in Italy between 2017 and 2020. *Data Br* 42:108297. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2022.108297>

Gallardo-Salazar J.L., Lindig-Cisneros R.A., Lopez-Toledo L., Endara-Agramont A.R., Blanco-García A., Sáenz-Romero C. 2023. Analysis of the Vigor of *Pinus hartwegii* Lindl. along an Altitudinal Gradient Using UAV Multispectral Images: Evidence of Forest Decline Possibly Associated with Climatic Change. *Forests* 14:. <https://doi.org/10.3390/f14061176>

Giannetti F., Pecchi M., Travaglini D., Francini S., D'Amico G., Vangi E., Coccozza C., Chirici G. 2021. Estimating VAIA windstorm damaged forest area in Italy using time series Sentinel-2 imagery and continuous change detection algorithms. 1–16

Giannetti F., Puliti S., Puletti N., Travaglini D., Chirici G. 2020. Modelling Forest structural indices in mixed temperate forests: comparison of UAV photogrammetric DTM-independent variables and ALS variables. *Ecol Indic* 117:106513. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106513>

Kautz M., Feurer J., Adler P. 2024. Early detection of bark beetle (*Ips typographus*) infestations by remote sensing – A critical review of recent research. *For Ecol Manage* 556:. <https://doi.org/10.1016/j.foreco.2023.121595>

Kleinsmann J., Verbesselt J., Kooistra L. 2023. Monitoring Individual Tree Phenology in a Multi-Species Forest Using High Resolution UAV Images. *Remote Sens* 15:1–30. <https://doi.org/10.3390/rs15143599>

Lambert J., Drenou C., Denux J.P., Balent G., Cheret V. 2013. Monitoring forest decline through remote sensing time series analysis. *GIScience Remote Sens* 50:437–457. <https://doi.org/10.1080/15481603.2013.820070>

Minařík R., Langhammer J. 2016. Use of a multispectral UAV photogrammetry for detection and tracking of forest disturbance dynamics. *Int Arch Photogramm Remote Sens Spat Inf Sci - ISPRS Arch* 41:711–718. <https://doi.org/10.5194/isprsarchives-XLI-B8-711-2016>

Puletti N., Mattioli W., Bussotti F., Pollastrini M. 2019. Monitoring the effects of extreme drought events on forest health by Sentinel-2 imagery. *J Appl Remote Sens* 13:1. <https://doi.org/10.1117/1.jrs.13.020501>

Raddi S., Giannetti F., Martini S., Farilella F., Chirici G., Tani A., Maltoni A., Mariotti B. 2021. Monitoring drought response and chlorophyll content in *Quercus* by consumer-grade, near-infrared (NIR) camera: a comparison with reflectance spectroscopy. *New For.* <https://doi.org/10.1007/s11056-021-09848-z>

Trumbore S., Brando P., Hartmann H. 2015. Forest health and global change. *Science* (80-) 349:814–818. <https://doi.org/10.1126/science.aac6759>

Zhang L., Zhang H., Niu Y., Han W. 2019. Mapping Maize Water Stress Based on UAV Multispectral Remote Sensing. *Remote Sens* 11:605. <https://doi.org/10.3390/rs11060605>

Zou X., Liang A., Wu B., Su J., Zheng R., Li J. 2019. UAV-based high-throughput approach for fast growing *Cunninghamia lanceolata* (Lamb.) cultivar screening by machine learning. *Forests* 10:. <https://doi.org/10.3390/f10090815>

Nove prikolice Farmtech Fortex

mag. Marjan Dolenšek, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 18.08.2025 (<https://doi.org/10.20315/IG.2025.0038>)



»Vsaka sprememba v podjetju prinese novo energijo«, velja med poznavalci podjetniških dogajanj, in kot kaže, to velja tudi za Farmtech. Po spremembah v lastniški in organizacijski strukturi ter tesni povezavi s proizvajalcem prikolic Brantner z letošnjim 1. februarjem delajo z novo močjo. Na trg so prišli z novo generacijo prikolic s potisno steno Fortex, ki vam jih predstavljamo.

Prikolice s potisno steno

Prikolice s potisno steno pridobivajo vse večji pomen za kmetijske Transporte, pa tudi za transport drobnega lesa (sekancev, žaganja). Res, naprava za potiskanje sprednje stene proti zadnji zavzame nekaj prostora in zmanjša prostornino zalogovnika oziroma kesona v primerjavi s prikolico s prekucnim kesonom enakih zunanjih mer, a to odtehtajo druge lastnosti. V prvi vrsti večja stabilnost pri praznjenju, posebej pri velikih prostorninah in nosilnostih. Keson se pri praznjenju ne dviga, kar je veliko varneje, posebej pri praznjenju silaže na silažnem kupu. Mogoče je veliko bolj dozirano praznjenje, npr. pri pretovoru na transportne naprave skladišča, na tovrstni prikolic je mogoče zamenjati zadnjo steno in jo spremeniti v trosilnik gnoja ali pa namestiti polžast transporter in jo spremeniti v pretovorno prikolic za zrnje. Seveda pa tovrstne prikolice niso primerne za materiale za veliko specifično maso, npr. za pesek ali zemljo. In nazaj k prostornini. V praksi imajo prikolice s potisno steno večjo prostornino kot prekucne prikolice s primerljivo dolžino in širino. Pridobijo jo z višino nakladalnega prostora, kar je tudi tehnično mogoče, saj imajo tovari na tovrstnih prikolicah relativno veliko majhno specifično maso (maso na enoto prostornine).

Fortis

Do sedaj je imel Farmtech v ponudbi dve prikolici s potisno steno. Fortis 2200 s tandem podvozjem in z največjo maso 22 ton oziroma 23 ton s spodnjim priklopom in prostornino tovarnega prostora od 27 do 37 m³, odvisno od izvedbe, ter Fortis 3000 s tridem podvozjem in z največjo maso 33 ton in prostornino tovarnega prostora od 34,5 do 47 m³, odvisno od izvedbe.

Fortex

Nova generacija Farmtechovih potisnih prikolic ni le tehnično nova, pač pa je dobila tudi novo ime Fortex. V seriji so trije modeli: Fortex 2000 s tandem podvozjem, največjo dovoljena maso od 20,5 do 21 t in prostornina nakladalnega prostora od 20 do 30 m³, Fortex 2300/2400 s tandem podvozjem, največjo dovoljeno maso od 20,5 do 24 t in prostornino nakladalnega prostora do 44 m³. Fortex 3400 s tridem podvozjem, največjo dovoljeno maso 34 t in prostornino 43 ali 49 m³. Potisno steno premika potisni mehanizem z dvema ali tremi potisnimi hidravličnimi valji, nameščenimi na sprednji strani prikolice. Tu se nova serija Fortex tudi razlikuje od serije Fortis, kjer se sprednja stena pomika nazaj s pomočjo pomičnega dna z dvema verigama. Pri seriji Fortex je tako notranjost tovarnega prostora povsem gladka, kar ne zagotavlja samo tesnjenja med steno in potisno steno, pač pa omogoča tudi enostavno in učinkovito čiščenje.



Slika 1: Nova generacija Farmtechovih prikolic s potisno steno Fortex je na voljo s tandem (2 modela) ali tridem podvozjem (en model).

Vsestranski Fortex

Od nove serije Fortex lahko ob normalni uporabi pričakujemo dolgo življenjsko dobo. Tako podvozje kot tovorni prostor sta temeljno zaščitena s katodnim potopnim postopkom in prašno lakirana – ta dvojni postopek barvanja je trenutno največ, kar lahko zagotovi strojna industrija. Kupci lahko izbirajo med različnimi izvedbami vzmetenja, prisilnega krmiljenja preme, dvžno premo itn. Z zamenjavo zadnje stene s trosilno napravo prikolico spremenimo v trosilnik organskih gnojil, z namestitvijo polžastega transporterja pa v pretovorno prikolico za zrnje in razširimo obseg njene uporabe. Trosilno napravo za gnoj sestavljata dva navpična rezkalna valja in dva trosilna krožnika, širina trošenja je do 24 m. Pred trosilnimi valji je pregradna stena s hidravličnim dvigom, zunanji pokrov trosilne naprave je opsijski. Polžast transporter ima premer 500 mm in zmore pretovoriti 125 kg zrnja na sekundo oz. 450 ton na uro. Na voljo so različne izvedbe prekrivnih ponjav za tovorni prostor, kar je pri lahkem tovoru nujna oprema prikolice, da se pridelek ne trosi po cesti, zavarovan pa je tudi pred vremenskimi vplivi, posebej dežjem.



Slika 2: Potisno steno premika potisni mehanizem z dvema ali tremi potisnimi hidravličnimi valji, nameščenimi na sprednji strani prikolice. Notranjost tovarnega prostora je povsem gladka, kar omogoča enostavno in učinkovito čiščenje. Na sliki vidimo tudi hidro pnevmatsko vzmetenje vlečnega oja s spodnjim kroglastim priklopom.



Slika 3: Fotex 3400 je najzmogljivejši model nove generacije Farmtechovih prikolic s potisno steno in ima tridem podvozje

Fotografije: Farmtech

Zbirka primerov dobrih praks karierne orientacije v gozdarstvu

Darja Stare, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
dr. Nike Krajnc, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 20.08.2025 (<https://doi.org/10.20315/IG.2025.0039>)



Gozdarstvo ostaja sektor, kjer so ženske, tako v izobraževanju, usposabljanju in zaposlovanju, še vedno manj zastopane kot moški. Projekt Fem2forests (Inovativne poti za učinkovito vključevanje deklet in mladih žensk v gozdarski sektor) se je osredotočil na razumevanje razlogov za takšno stanje ter na iskanje rešitev, ki bi lahko pripomogle k spremembam. Kot eden izmed rezultatov je nastala zbirka inovativnih pristopov in primerov dobrih praks za poklicno orientacijo v gozdarstvu ter zgodnje vključevanje, sodelovanje in učenje skozi izkušnje.

Zbirka primerov dobrih praks karierne orientacije v gozdarstvu (Rezultat projekta O1.2 Compilation of Good Practice Examples of Career Orientation in Forestry) predstavlja pregled primerov dobrih praks, ki so namenjeni spodbujanju zanimanja za gozdarstvo, premagovanju stereotipov ter odpiranju novih kariernih poti.

Zbrane prakse vključujejo:

- zgodnje vključevanje otrok v gozdarsko tematiko že v vrtcih in osnovnih šolah,
- izkustveno učenje skozi tabore, delavnice, raziskovalne eksperimente in obiske gozdov,
- povezovanje šol, raziskovalnih inštitutov, podjetij ter nevladnih organizacij,
- razvoj mentorstva in digitalnih orodij za podporo mladim pri odločanju za poklice.

Slovenija v zbirki predstavlja tri primere: Poletni gozdarski tabor, Gozd eksperimentov in Celostno karierno svetovanje. Ti programi združujejo praktične izkušnje z usmerjenim poklicnim svetovanjem in mladim ponujajo priložnost, da spoznajo, kako raznolik in družbeno pomemben je gozdarski sektor.

Metodološki pristop

Prepoznavanje in izbor dobrih praks je temeljil na participativnem pristopu, ki je vključeval identifikacijo primerov praks v sodelujočih državah, strokovne intervjuje, okrogle mize ter terenske obiske. Da bi bila praksa prepoznana kot »dobra«, je morala izpolnjevati najmanj 6 od 9 kakovostnih kriterijev, med katerimi so:

- ustreznost za gozdarski sektor,
- dvig ozaveščenosti,
- vključenost in enakost spolov,
- osredotočenost na učence,
- praktične izkušnje,
- vključenost deležnikov,
- trajnostna naravnost,
- inovativnost,
- možnost prenosa in širjenja.

Ta pristop je omogočil, da zbirka združuje primere iz različnih nacionalnih kontekstov, ki pa imajo skupno vizijo: vključujoča in trajnostna karierna orientacija v gozdarstvu.

Ključne ugotovitve

Analiza zbranih primerov dobrih praks razkriva nekaj skupnih značilnosti ter posebnosti:

- Zgodnje vključevanje: številne prakse se pričnejo že v vrtcu ali osnovni šoli, kjer se pri otrocih spodbuja zanimanje za naravo.
- Izkustveno učenje: pogoste so delavnice, poletni tabori, raziskovalni eksperimenti in obiski gozdov.
- Sodelovanje: programi vključujejo šole, raziskovalne inštitute, nevladne organizacije in gospodarstvo.
- Prenos in širjenje: Več primerov dobrih praks je mogoče prilagoditi različnim regijam in sektorjem.

Glavne prepoznane razlike so:

- Ciljne skupine: nekateri programi so namenjeni širši javnosti, drugi pa specifično dekletom in mladim ženskam.
- Metode: od mentorskih shem (Avstrija, Nemčija) do digitalnih kampanj (Ukrajina) ter taborov in praktičnih delavnic (Slovenija).
- Trajanje: od enodnevnih dogodkov do večmesečnih ali celo večletnih programov.

Zbirka primerov dobrih praks in njihovo izvajanje kažejo, da je za uspešno vključevanje mladih in žensk v gozdarski sektor ključno zgodnje in ponavljajoče oz. stalno delo na področju karijerne orientacije, povezovanje različnih deležnikov ter uporaba inovativnih in vključujočih metod.

Celoten dokument v angleškem jeziku je dostopen na spletu in je namenjen vsem, ki delujejo na področju izobraževanja, kariernega svetovanja in razvoja kadrov v gozdarstvu. Vabimo k branju in uporabi primerov v praksi, kajti prihodnost gozdov je tudi prihodnost novih generacij strokovnjakov in strokovnjakinj.

<https://interreg-danube.eu/storage/media/01JZ7N5D2B6D2A264H7D4H1EG6.pdf>

<https://interreg-danube.eu/storage/media/01JZ7N4VTECE90ZF4E19NRRRQY.pdf>

Krajša zbirka izbranih primerov dobrih praks, prevedenih v slovenščino, je dostopna na povezavi:
<https://designrrr.page/?id=442534&token=1126653097&type=FP&h=3646>



Slika 1: Naslovnica zbirke Primeri dobrih praks karijerne orientacije v gozdarstvu

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru projekta Fem2forests – Innovative pathways for efficient involvement of girls and young women in the forestry sector (Interreg Danube, DRP0200118) <https://interreg-danube.eu/projects/fem2forests>.

Zbirka primerov dobrih praks, ki prispevajo k odpravljanju stereotipov in spodbujajo radovednost v gozdarstvu, je rezultat sodelovanja 15 partnerjev iz 9 držav Podonavja, med njimi treh slovenskih: Gozdarski inštitut Slovenije, Fundacija PRIZMA ter Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

**Interreg
Danube Region**



**Co-funded by
the European Union**



Viri

Krajnc N., Stare D., Hafner P., Flajšman K., Karničnik M., Pavlič T., Šumenjak E., Majerič S., Pezdevšek Malovrh Š., Uhan Z. in sod. 2025. Compilation of good practice examples of career orientation in forestry. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije. <https://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?lang=eng&id=22934>

Heliskid - modul za gašenje požarov na nedostopnih gorskih predelih

dr. Jaša Saražin, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Gašper Ogrin, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 28.08.2025 (<https://doi.org/10.20315/IG.2025.0040>)



Na letošnjem tečaju varstva pred požari v naravnem okolju Forest camp (Saražin in Ogrin, 2025) nam je bil med drugim predstavljen modul za gašenje požarov na nedostopnih gorskih predelih Heliskid španskega podjetja Vallfirest.

Predstavitev

Vse pogostejši ekstremni vremenski pojavi in spreminjajoče se podnebne razmere vplivajo tudi na naravo in lokacijo gozdnih požarov. Ti se vse pogosteje pojavljajo na območjih, kjer jih v preteklosti nismo beležili, na zahtevnih, redko poseljenih in slabo dostopnih terenih. Na takšnih območjih so dostopi z običajno gasilsko tehniko in mehanizacijo omejeni ali celo nemogoči in brez ustreznih vodnih virov. V takšnih razmerah prideta do izraza hitrost odziva in mobilnost intervencijskih enot, ki lahko odločilno pripomoreta k uspehu zgodnjega omejevanja širjenja požara.



Slika 1: Heliskid enota (foto: Saražin J.)

Z namenom povečanja učinkovitosti gašenja v tovrstnih pogojih je podjetje Vallfirest razvilo modularno rešitev Heliskid, ki omogoča visoko mobilnost in enostavno uporabo na terenu. Njegova postavitve je hitra in enostavna, štiri teleskopske noge pa omogočajo stabilizacijo tudi na neravnem terenu. Heliskid je kompakten, večnamenski modul, zasnovan za montažo na lahka terenska vozila, hkrati pa ga je mogoče transportirati tudi s helikopterjem. Modul na ta način omogoča hitro vzpostavitev vodnega vira za napajanje gasilskih enot na terenih, ki so zaradi zahtevnih terenskih razmer ali pomanjkanja infrastrukture težko dostopni. Omogoča klasično polnjenje zalogovnika preko Storz priklopa, ali pa iz zraka s helikoptersko vrečo.

Tehnične lastnosti helikopterskega modula Heliskid prikazujemo v spodnji Preglednici.

Preglednica: Tehnične lastnosti helikopterskega modula za gašenje - Heliskid (Vallfirest, 2025)

Teža brez vode	415 kg
Zalogovnik za vodo	3000 l
Črpalka	Več možnosti štiristopenjskih motornih črpalk (13-23 HP) do 363 l/min
Rezervoar za gorivo	12 l
Cevi in armature	Prostor za 3 ali 4 nahrbtnike s skupno dolžino cevi od 240 do 320 m 2x tlačni priklop na črpalko (Storz)
Priklopi	4x nosilni priklopi za helikopterski transport



Slika 2: polnjenje heliskid enote (Foto: Saražin J.)

Uradni video proizvoda: <https://vimeo.com/288174184?fl=pl&fe=vl>

Komentar

Zagotovitev manjših vodnih virov s helikopterji na nedostopnih gorskih terenih ima že daljšo zgodovino. Inovativna plat heliskid enote je njegova kompaktna izvedba in velik vodni zalogovnik, za vzpostavitev vodnega vira na nedostopnih predelih, ki omogoča hitrejšo postavitvev in enostavnejše polnjenje s helikopterji v primerjavi z ostalimi različicami. Poudariti pa velja, da se tudi v Sloveniji že dlje časa uporabljajo enostavnejši in manjši različici sorodnih sistemov. Prvi je zaprt, ki se mu pogovorno reče »hruška« in ga helikopter dostavi na lokacijo polnega, drugi pa je v obliki delno napihljivega odprtega bazena, ki ga helikopter polni z odmeti vode s klasično gasilno košaro. V obeh primerih so potrebne tudi črpalke, ki niso integrirane v sam bazen in se zato lahko postavijo na poljubno mesto. Prav tako se mehki zalogovniki lahko zelo dobro prilagajajo neravnemu terenu, kjer pa je potrebno poudariti izjemen pomen dobrega sidranja teh zalogovnikov.

Tovrstne tehnologije za gašenje požarov na težko dostopnih gorskih predelih so relevantne in zanimive za vse Alpske in ostale evropske države, ki se srečujejo s požari v gorskem svetu.



Slika 3: levo - odprt prenosni rezervoar med gašenjem požara nad Tolminom letošnjega junija (foto: Miha Vencelj, revija Gasilec); desno - prenosni rezervoar »hruška« med mednarodno vajo nad Bovcem leta 2015 (video: Darjo Bozja, spletna stran GZ Bovec)

Viri

- Gasilska enota za visokogorje "Gamsi". Spletna stran GZ Bovec. <https://www.gzbovec.si/gasilska-enota-za-visokogorje-gamsi/> (dostop avgust 2025)
- Heliskid. 2025. Predstavitev enote - Helitransportable defense system for Pickup vehicles. Vallfirest <https://www.vallfirest.com/en/vft-aerial/heliskid> (dostop avgust 2025)
- Saražin J. in Ogrin G. 2025. Forest Camp 2025 tokrat s poudarkom na uporabi naprednih tehnologij pri varstvu pred požari v naravnem okolju. InfoGozd – skrbno z gozdom 6 (6) <https://wcm.gozdis.si/sl/novice/2025061013454203/forest-camp-2025-tokrat-s-poudarkom-na-uporabi-naprednih-tehnologij-pri-varstvu-pred-pozari-v-naravnem-okolju/>
- Vencelj M. 2025. Požar na Žabijskem vrhu nad Tolminom. Revija Gasilec 79 (7/8)
- Video - Heliskid, use water wherever you want! 2018. Vallfirest <https://vimeo.com/288174184?fl=pl&fe=vl>

Zahvala

Interreg CE projektu Wildfire CE (CE0200934) in programski skupini Gozdna biologija, ekologija in tehnologija (P4-0107).

Interreg
CENTRAL EUROPE



Co-funded by
the European Union

Wildfire CE